

Мета: забезпечити розуміння учнями власного розуміння основних понять уроку; розвивати вміння формулювати і висловлювати власну думку, застосовувати міжпредметні зв'язки; сприяти духовному розвитку учнів.

Тип уроку: засвоєння нового навчального матеріалу.

Форма проведення уроку: лекція з елементами дискусії та бесіди.

Епіграфи:

- Ідеал — це провідна зірка. Без неї немає твердого напрямку, а немає напрямку — немає життя. (Л. М. Толстой)
- Життя — це воля, воля це — життя...
- Почуття — це істинна розкіш...

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної діяльності учнів

Учитель. Здатність людини духовно вдосконалюватися зумовлює зміни уявлень людини, зокрема планів майбутньої діяльності, функція яких — цілеспрямовувати життя людини. Цілеспрямована діяльність людини являє собою таку специфічну силу природи, яка спроможна змінювати саму себе, ставати якісно новою обставиною дійсності, що спричиняє нові зміни у світі.

III. Вивчення нового матеріалу

Учитель. Оскільки здатність ставати новою обставиною дійсності повинна мати матеріалізоване існування, самозміна людини відбувається насамперед у формі чуттєвої діяльності. Чуттєвою діяльністю називають подразнення (зміни), що відбуваються в органах чуття. До основних чуттєвих властивостей людини належать зір, слух, смак, нюх, дотик. Саме на основі чуттєвої діяльності виникають почуття людини.

Почуття — це специфічні людські, узагальнені переживання, ставлення до людських потреб, задоволення або незадоволення яких викликає позитивні або негативні емоції — радість, любов, гордість або сум, гнів, сором тощо.

Як почуття виявляється ставлення особистості до праці, подій, інших людей, до самої себе. За якістю переживань відрізняють одні емоції і почуття від інших, наприклад радість від гніву, сорому, обурення, любові тощо.

Види почуттів

Моральні почуття

моральні почуття — це почуття, в яких виявляється стійке ставлення людини до суспільних подій

Естетичні почуття

Естетичні почуття — це здатність бачити красу в явищах природи, в праці, в гармонії барв, звуків

Практичні почуття

Практичні почуття — це переживання людиною свого ставлення до діяльності. Людина відгукує

Практичні почуття розвиваються або згасають залежно від організації та умов діяльності. Вони с

Інтелектуальні почуття

Інтелектуальні почуття являють собою емоційний відгомін ставлення особистості до пізнавальної

Пізнавальні почуття

Пізнавальні почуття залежно від умов життя, навчання та виховання мають різні рівні свого розв

Воля

- сила свідомої обдуманної дії;
- здатність (дар) мислячого розуму робити вибір своїх цілей дії та керувати зусиллями для досягнення своїх прагнень;
- у популярному вжитку — вибір, намір або кероване намагання.

Воля (волевиявлення) — це властивість людської душі цілеспрямовувати діяльність тіла незалежно від безпосередніх фізіологічних потреб власного організму.

Здатність мати волю принципово змінює дані природою можливості організму, дозволяє людині виявляти саме людські якості, що, як зазначено вище, можуть заперечувати природні потреби, бажання тіла.

Людина з розвиненою волею, здатна до самоконтролю і свідомого спрямування своїх вчинків, «володіє собою». Імпульсивна, слабкодуха, слабовольна людина, навпаки, часто-густо постає як свавільна, егоцентрична особа, що перетворюється на раба своїх тілесних бажань, конформіста, який легко впадає в залежність від людей, що вміють пов'язувати свої егоїстичні цілі з образами безпосереднього задоволення тілесних потреб. Мобілізацію, прояв, напруження волі розглядають як визначальну властивість людини цілеспрямувати свою діяльність. Воля при цьому стає надприродним чинником

внутрішнього спонукання людини до активної дії згідно з ідеалом, що може не мати відповідника в існуючому світі. Китайська філософія бойових мистецтв вчить, що для вироблення сильної волі зазвичай потрібний час. Відбувається боротьба між емоційним розумом та розумом мудрості. Якщо розум мудрості керує всією сутністю людини, то вона може відкидати будь-яке хвилювання, що походить від емоційного розуму, і для такої волі буде менше перешкод. Сила волі залежить від щирості прагнення до мети. Це прагнення повинне мати глибинний характер і не бути лише випадковим, нечітким бажанням. Це дає змогу людині змінювати цей світ відповідно до бажаного ідеалу.

Завдання учням

1. Доберіть синоніми до поняття «воля». (Рішення, бажання, настрій, нахил, рішучість, прагнення, жадання.)

2. Які способи виховання волі ви б запропонували другові?

Інтелект (розум) — сукупність накопичених людиною знань, досвіду та її розумових здібностей. За допомогою розуму людина:

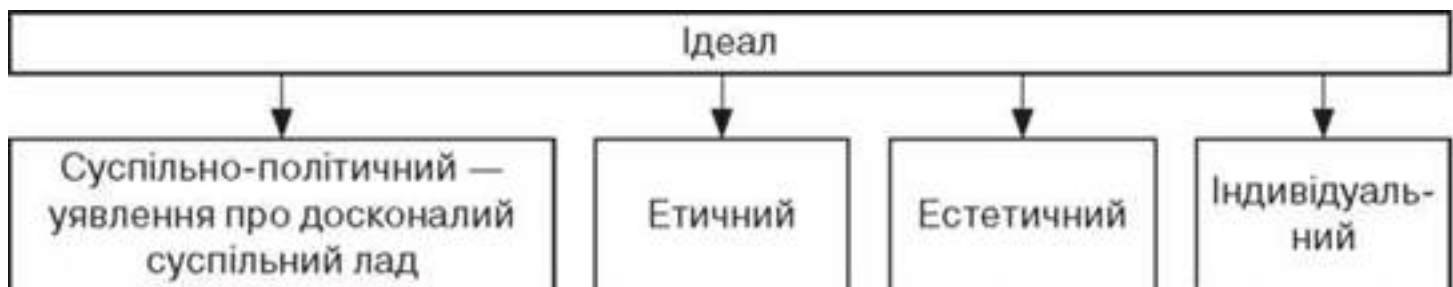
- вчиться, тобто здобуває нові знання та удосконалює свої розумові здібності;
- розуміє мову та абстрактні ідеї;
- обмірковує бажаний для неї результат (проблеми тощо) та складає план його досягнення, а потім безпосередньо здійснює заплановане, роблячи висновки (як зі своєї діяльності, так і діяльності інших) та удосконалюючи свій практичний досвід.

Інтелектом також називають рівень здатності людини до мислення. При цьому мислення розуміється як процес цілеспрямованої зміни уявлень, який відбувається згідно з правилами і законами логіки.

Отже, поняття «інтелект» вживають для означення активного процесу мислення, який здатний перебудувати, змінювати людину на якісно нову силу дійсності. Так, людина, володіючи знаннями законів хімічних перетворень, може виготовити матеріали, які не існують у природі.

Завдання учням

1. Чи можливо розвивати інтелект?
2. Що таке мислення?
3. Чи пов'язаний інтелект з мисленням?
4. Наведіть приклади використання поняття «інтелект» в негативному, позитивному та нейтральному значенні.

Ідеал — це зразок (норма, прояв ідеального), згідно з яким людина (людність) визначає свою поведінку та способи життя за конкретних обставин.

Коли ми саме так визначаємо ідеал, то стає очевидним, що ідеали суттєво впливають на людське життя, стаючи його орієнтирами. За відсутності таких орієнтирів у людини виникає відчуття, що діяльність цілеспрямована неповністю, а тому залежить не від її волі.

Ідеал у своєму абсолютному формулюванні є уявленням про мету людського роду в цілому. Історично таке поняття ідеалу змінюється. Ідеал може бути суспільно-політичний — уявлення про досконалий суспільний лад; етичний — про досконалі моральні якості людини та досконалі взаємини між людьми; естетичний — про естетичну досконалість. Також існують інші ідеали, наприклад індивідуальний, особистий, колективний тощо.

Найбільш поширеним є поняття соціального ідеалу.

Соціальний ідеал — це уявлення про досконале суспільне життя. Соціальний ідеал виникає в результаті невдоволення певних верств населення існуючим суспільним життям. Найбільш поширеною його формою є образ утопічного суспільства, що живе в абсолютній гармонії з природою, оскільки бере від неї тільки мінімум потрібного. Це суспільство існує реально у певному місці або існувало колись. У перших соціальних утопіях

(Платона, Т. Мора, Т. Кампанелли) дія відбувалася на загиблому материку чи невідомому острові. Значного поширення набули утопічні поняття «золотий вік», «рай», «комуністичне майбутнє».

Переорієнтація соціального ідеалу лише на майбутнє сталася в епоху Нового часу у зв'язку з розвитком наук про суспільство (історії, соціології, філософії, психології), поширенням еволюціоністського світогляду (під впливом дарвінізму). За ідеальний визнають такий стан суспільства, у якому немає негативних ознак реальних суспільств, суперечностей між людьми, які виникають через поділ людей на гнобителів і

пригноблених, ситих і голодних, можновладних і безправних, багатих і бідних та ін.

Соціальні ідеали виконують позитивну функцію, яка полягає в тому, що, формуючи поняття ідеального суспільства, люди усвідомлюють реальні хиби існуючого людства, зосереджують свою увагу на подоланні їх, об'єднують творчі зусилля з метою розвитку суспільства. Слід усвідомлювати, що соціальний ідеал ніколи не реалізують у повному обсязі. Проте хоч людина є носієм і добра, і зла, позитивного і негативного, морального і аморального, духовного і бездуховного, в ідеалі присутні лише позитивні ознаки. Саме тому реалізація ідеалу по суті неможлива, бо він завжди є абстрактною утопією.

Визначальний вплив на суспільство, людину мають етичні ідеали.

Етика — наука про систему норм і принципів, якою обґрунтовується ідеальна ієрархія соціальних цінностей (громадська відповідальність, патріотизм, співучасть тощо).

Етика — це діючий механізм забезпечення суспільної злагоди, узгодження суспільних й особистих інтересів, подолання крайнього індивідуалізму. Існують релігійні та світські системи етичних нормативів. Релігійні етичні вчення протиставляють світську мораль уявленням про існування ідеального «божественного закону». Такі вчення розглядають світську мораль або як недосконале втілення людьми божественного, або взагалі як антипод вищим моральним заповідям Бога. Світський ідеал етики обґрунтовується потребою людей до взаємодії, досягнення злагоди, а не протистояння. Взаєморозуміння, сприйняття поглядів інших, терпимість до інакомислення — ідеали, що стали основними принципами соціального буття, які протистоять хаосу тваринних потреб окремого індивіда. Визнаючи цінність ідеалу суспільного життя, спільної діяльності, етика проголошує право на автономність кожної людини, на захист її гідності, на її власну життєву позицію. Заперечується формальна однастайність, примусовий колективізм поряд із орієнтацією на поєднання зусиль різних індивідів задля досягнення спільної мети.

У процесі втілення ідеалу в життя виявляється його відносність. Вона полягає в тому, що в міру досягнення ідеалу вдосконалюються і конкретизуються уявлення людей про досконалість. Отже, змінюється зміст уявлення про певний ідеал, а мета його втілення стає новою проекцією майбутнього (переноситься на майбутнє).

Завдання учням

1. Яку роль відіграє ідеал у житті людини?

2. Що для вас ідеал?

IV. Підсумок уроку

Поясніть, чому саме ці слова взято епіграфом до нашого сьогоднішнього уроку.

V. Домашнє завдання

Складіть правила виховання волі.